

CARACTERELE PREJUDICIULUI CAUZAT PRIN NEEEXECUTAREA CONTRACTULUI DE COMERȚ INTERNAȚIONAL

Aurel BĂIEȘU

Catedra Drept Internațional și Dreptul al Relațiilor Economice Externe

In the present article we have analysed the specific features of damages for breach of contract. Most systems of law impose some requirement as to “certainty” of damages. The general approach is that the degree of uncertainty may be a ground for reducing the amount recoverable. The principle of foreseeableness determines the extent of contractual liability: a debtor who is not guilty of “fraud” is only liable for damages which he foresaw or which he could foresee at the time of contracting. The limitation of liability to “direct” damage must be kept distinct from that to foreseeable damage. Even a debtor who is guilty of fraud and, thus, liable for unforeseeable damage is not liable for damage which is “indirect”. Where the debtor is not guilty of fraud, the requirements of foreseeableness and directness must both be satisfied. Directness imports a requirement of causation.

1) Caracterul cert al prejudiciului

Pentru a fi reparabil, prejudiciul trebuie să prezinte un grad suficient de certitudine. Este cert prejudiciul care s-a produs deja sau care se va realiza cu siguranță; el se contrapune prejudiciului pur eventual, ipotetic.

Sistemele juridice naționale și instrumentele de drept uniform ce vor fi analizate în continuare prevăd posibilitatea acordării daunelor-interese pentru pierderea unui câștig viitor care nu întotdeauna este absolut cert, sau pentru pierderea unei șanse. În unele texte, aceste prevederi sunt stipulate expres, în altele – pot fi deduse implicit. Astfel, în dreptul francez acest principiu poate fi dedus din prevederile art.1149 C.civ. francez, în dreptul german - din §252 C.civ. german, iar în Convenția de la Viena din 1980 asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri (CVIM) – din art.74 (toate prevederile menționate referindu-se la dreptul părții lezate de a reclama daune-interese pentru câștigul de care ea a fost lipsită). Principiile Dreptului European al Contractelor (PDEC) declară expres că prejudiciul reparabil include și prejudiciul viitor, a cărui realizare poate fi considerată în mod rezonabil ca probabilă (art.9.501(2) lit.b)). Principiile UNIDROIT referitoare la contractele de comerț internațional (PU) dispun că este reparabil numai prejudiciul, chiar și viitor, care este stabilit cu un grad rezonabil de certitudine; pierderea unei șanse poate fi reparată în măsura probabilității realizării ei (art.7.4.3(1) și (2)). Totuși, dacă suma prejudiciului nu poate fi stabilită cu un grad suficient de certitudine, evaluarea lui se face la discreția tribunalului (art.7.4.3(3)).

Și în sistemele de *common law* instanțele de judecată acordă deseori daune-interese pentru pierderea beneficiului comercial, chiar dacă acesta depinde de șanse mai mult sau mai puțin ipotetice. Astfel, într-o speță (*Simpson versus London and N.W. Ry Co.*) i-au fost acordate daune-interese unui comerciant care nu a primit la timpul convenit mașinile agricole pe care el intenționa să le expună la târg pentru a le vinde [1].

Certitudinea nu implică ca prejudiciul să se producă înainte ca reparația să fie cerută. Un prejudiciu viitor este cert dacă nu sunt dubii că el se va produce. De exemplu, dacă marfa cumpărată pentru a fi ulterior revândută nu a fost livrată și este clar că nu va fi livrată, cumpărătorul suportă un prejudiciu cert din momentul în care s-a angajat față de un alt cumpărător s-o revândă, chiar dacă nelivrarea de către primul vânzător este anterioară momentului în care primul cumpărător trebuie să livreze marfa celui de-al doilea cumpărător. Într-adevăr prejudiciul primului cumpărător rezultă din faptul că el nu va putea livra marfa celui de-al doilea cumpărător.

Totuși, prejudiciul viitor, chiar dacă este cert, nu poate fi reparat înaintea survenirii sale, decât dacă el poate fi deja evaluat. În caz contrar, se va aștepta ca evaluarea să fie posibilă înainte ca să fie ordonată repararea. Astfel, în ipoteza examinată mai sus, dacă prețul de revânzare a fost deja fixat, prejudiciul viitor poate fi evaluat. Dacă, însă, acest preț nu este încă determinat, evaluarea prejudiciului nu este posibilă [2].

În contextul prejudiciului viitor este important a examina *pierderea unei șanse de câștig*, care nu trebuie confundată cu prejudiciul eventual. Într-adevăr, se repară nu prejudiciul rezultând dintr-un eveniment care a putut să aibă loc dar nu a avut loc. Ceea ce îndreptățește repararea sunt numai consecințele care rezultă din lipsirea de șansa ca un eveniment să se producă.

Drept consecință, numai pierderea șansei de a vedea un eveniment produs dă dreptul la dezdăunare, nu însă faptul că evenimentul nu s-a produs. De aici rezultă că daunele-interese nu pot să corespundă prejudiciului ce

rezultă din faptul că evenimentul nu s-a produs, ci unei sume mai mici, care, fără îndoială, nu poate fi evaluată ușor. De exemplu, dacă un antreprenor a încredințat unei întreprinderi de servicii poștale un dosar ce urmează a fi supus examinării în cadrul unui tender pentru construcția unui aeroport și întreprinderea dată a remis dosarul după data limită pentru recepționare și, drept consecință, dosarul este refuzat, antreprenorul poate cere despăgubiri. Însă, suma daunelor-interese trebuie să fie apreciată în funcție de probabilitatea reținerii dosarului antreprenorului de către comisia de tender și presupune compararea lui cu cel al candidaturii selectate. Adică, dacă instanța va estima că antreprenorul avea o șansă de 30% de a câștiga tenderul, suma daunelor-interese se va ridica la 30% din prejudiciul suportat [3].

În literatura de specialitate au fost propuse mai multe criterii pentru a determina justificarea reparării unei șanse pierdute: natura aleatorie a scopului final, pierderea definitivă a șansei datorată neexecutării și absența caracterului aleatoriu al contractului [4].

2) Caracterul previzibil al prejudiciului

În dreptul comerțului internațional dreptul la repararea integrală a prejudiciului trebuie să fie limitat pentru a nu face exorbitante riscurile activității economice a debitorului, astfel încât schimburile comerciale să fie paralizate. Care și ar fi sistemul juridic, principiul reparării integrale a prejudiciului trebuie să fie aplicat în corespundere cu anumite limite pe care le impune sistemul dat. Pentru a limita răspunderea debitorului, dreptul francez, common law, CVIM, PDEC și PU consacră criteriul previzibilității.

În *dreptul francez*, potrivit art.1150 C.civ. francez, este reparabil doar prejudiciul rezultând din neexecutarea sau executarea defectuoasă a obligației, care a fost prevăzut sau a putut fi prevăzut la momentul executării contractului. Dacă debitorul este de rea-credință, adică comite un dol, refuzând executarea obligației sale, el este ținut să repare totalitatea prejudiciului suferit de creditor, chiar și acel care nu a putut fi prevăzut la momentul încheierii contractului. Întrucât jurisprudența franceză consideră că debitorul care a comis neexecutarea din culpă gravă nu merită să fie tratat mai favorabil decât cel care a comis dol, ea a extins sancțiunea proprie dolului și asupra culpei grave, astfel încât să fie reparabil și prejudiciul neprevăzut.

În jurisprudența franceză s-a statuat, în cazul unui subcontract, în virtutea căruia debitorul nu și-a executat obligație sa, fapt care l-a expus pe creditorul său la penalități, acesta fiind debitor în cadrul contractului principal, că, dacă debitorul a cunoscut existența acestor penalități, el poate fi obligat la plata daunelor-interese echivalente cu suma penalităților, deoarece prejudiciul putea fi prevăzut. Dacă, însă, el nu a cunoscut existența penalităților în cauză, acestea constituie un prejudiciu imprevizibil [5].

Dreptul german nu a adoptat criteriul previzibilității, aplicând *teoria cauzalității adecvate* (a se vedea *infra*).

În *common law*, criteriul previzibilității se traduce prin noțiunea de *remotness of damages* (îndepărtarea prejudiciului); pentru a fi reparat, prejudiciul nu trebuie să fie „prea îndepărtat” (*too remote*). Hotărârea judecătorească în care a fost pus principiul în materie a fost dată în cauza *Hadley versus Baxendale*, în care a fost respinsă cererea lui H. de reparare a profitului ratat înaintată către B., un transportator ce a comis întârziere în transportarea unei piese de care H. avea nevoie pentru activitatea sa de producere. Pe perioada întârzierii activitatea lui H. a fost stopată și, ca rezultat, el nu a realizat câștigul său obișnuit. Instanța a refuzat acordarea daunelor-interese pe motivul că transportatorul nu a știut că piesa în cauză este unică și esențială și că în lipsa acesteia activitatea lui H. va fi stopată. În speță s-a statuat: „Prejudiciul care dă dreptul la reparație în cazul neexecutării contractului este acela care, ... fie că trebuie privit drept consecință naturală a neexecutării contractului, ... fie că a fost luat în considerare de părți la momentul încheierii contractului, acestea având în vedere, în mod rezonabil, că un anumit prejudiciu s-ar produce, probabil, în cazul neexecutării contractului” [6]. Prejudiciul la care se referă hotărârea judecătorească în cauză se numește prejudiciu general (*general damage*), iar cel care nu corespunde criteriilor enunțate – prejudiciu special (*special damage*).

Debitorul este responsabil pentru prejudiciul pe care el l-a prevăzut sau pe care o persoană rezonabilă, plasată în aceeași situație, trebuia să-l prevadă la momentul încheierii contractului, ținând cont de faptele pe care le cunoștea sau trebuia să le cunoască. Dacă vânzătorul unui echipament, care nu a fost livrat la termenul stabilit, l-a lipsit pe cumpărător de beneficiul pe care acesta trebuia să-l primească din utilizarea echipamentului, ultimul este îndreptățit la daune-interese în mărimea beneficiului, pe care, conform cursului obișnuit al evenimentelor, trebuia să-l aducă exploatarea echipamentului. Însă, el nu poate cere suma beneficiului pe care i l-ar fi adus un contract excepțional de profitabil de care vânzătorul nu a știut (a se vedea *Victoria Laundry (Windsor) versus. Newman Industries Ltd*, în care V. a contractat cu N. livrarea unui echipament pentru acti-

vitata sa de producere, informându-l că are nevoie imediat de acest echipament. Echipamentul a fost livrat cu câteva luni de întârziere. Instanța i-a acordat lui V. daune-interese în mărimea beneficiului său obișnuit, dar a refuzat să-l despăgubească pentru pierderea unui contract deosebit de profitabil propus de guvern, despre care vânzătorul nu a știut [7]).

Una dintre spețele cele mai relevante în materie este cauza *The Heron II. versus Csarnicov Ltd.* Un armator s-a angajat să transporte o încărcătură de zahăr din Constanța la Bassorah. El știa că la Bassorah există o piață pentru zahăr și că expeditorul face comerț cu zahăr, însă el nu știa că expeditorul intenționează să vândă zahărul de îndată ce nava va sosi la Bassorah. Nava a sosit la punctul de destinație cu 9 zile de întârziere și prețul zahărului pe piața din Bassorah în aceste zile a scăzut substanțial. Trebuie oare să fie reparat prejudiciul suferit de expeditor? Camera Lorzilor a decis că el nu trebuie să fie reparat: în materia contractuală se pune problema de a ști dacă prejudiciul suferit trebuia, în mod rezonabil, să fie luat în considerare de către ambele părți (*in the contemplation of the parties*) la momentul încheierii contractului [8].

CVIM dispune în art.74 că poate fi reparat numai prejudiciul pe care partea care a încălcat contractul „l-a prevăzut sau trebuia să-l prevadă la momentul încheierii contractului, luând în considerare faptele pe care ea le cunoștea sau trebuia să le cunoască, ca fiind consecințele posibile ale încălcării contractului”.

La fel ca CVIM, PDEC și PU stipulează că poate fi reparat numai prejudiciul care a fost prevăzut sau trebuia să fie (în termenii PU – „putea să fie”) prevăzut, în mod rezonabil, la momentul încheierii contractului, ca o consecință probabilă a neexecutării (art.9.503 PDEC; art.7.4.4 PU). De la regula previzibilității prejudiciului PDEC fac excepție pentru cazurile când neexecutarea a avut loc intenționat sau din culpă gravă.

3) Caracterul direct al prejudiciului

Caracterul direct al prejudiciului se manifestă în legătura de cauzalitate între neexecutarea contractului și prejudiciu. Condiția existenței legăturii de cauzalitate este consacrată în toate sistemele analizate; nu există răspundere contractuală fără legătura cauză - efect între fapta imputabilă debitorului și prejudiciul suportat de creditor.

Determinarea legăturii de cauzalitate relevă unele probleme. Astfel, în mod normal un eveniment are mai multe cauze (*pluralitatea cauzelor*); trebuie oare să fie reținute toate aceste cauze în mod egal? O altă problemă apare în cazul în care un eveniment aduce la un alt eveniment, care, la rândul său, provoacă un al treilea etc.; este oare evenimentul inițial cauza tuturor celorlalte care îl succed? În acest lanț, unde se oprește legătura de cauzalitate? Este problema *prejudiciului indirect* [9].

Pentru determinarea legăturii de cauzalitate în ipoteza în care prejudiciul este rezultatul unui concurs de evenimente, în sistemele de drept continental există două teorii principale: *teoria cauzalității adecvate* și *teoria echivalenței cauzelor* [10].

Potrivit *teoriei cauzalității adecvate*, judecătorului îi revine sarcina să determine, dintre diferitele cauze posibile ale unui oarecare prejudiciu, care cauze trebuie să fie reținute și care urmează a fi refuzate. Reținând dintre condițiile prejudiciului doar acelea care conțin „posibilitatea obiectivă a rezultatului”, părtașii acestei teorii fac apel la principiul *previzibilității* (a se vedea *supra*), precizându-se că această noțiune trebuie să se aprecieze în mod obiectiv și nu conform psihologiei autorului prejudiciului. Un fapt poate fi calificat drept „cauza” unui prejudiciu, dacă la momentul în care acesta s-a produs autorul prejudiciului putea în mod normal, ținând cont de datele științei, să prevadă survenirea acestui prejudiciu.

Potrivit *teoriei echivalenței cauzelor*, din contra, toate cauzele trebuie să fie reținute și este suficient ca printre diferitele cauze să se găsească un fapt imputabil debitorului pentru ca să fie declanșată răspunderea acestuia. Plecând de la faptul că prejudiciul, ca și orice alt fapt, este întotdeauna provocat de un conglomerat de factori provenind atât din acțiunile sau inacțiunile omului, cât și din împrejurări exterioare, susținătorii aceste teorii stabilesc ca principiu că fiecare din acești factori, o dată ce el este indispensabil pentru realizarea rezultatului, trebuie considerat ca una din cauzele acestuia. Nici o selecție între condițiile necesare pentru producerea prejudiciului nu este justificată, întrucât în lipsa cel puțin a uneia din ele prejudiciul nu ar fi apărut. Pentru ca un fapt cauzator de prejudiciu să fie considerat ca fiind „cauzal” este necesar și suficient ca el să fie una din „condițiile *sine qua non*”.

În dreptul francez, principiul în materia de cauzalitate este pus de art.1151 C.civ. francez, care prevede că daunele-interese trebuie să corespundă prejudiciului care este „rezultatul imediat și direct al neexecutării convenției”. Jurisprudența franceză, bazându-se pe prevederile enunțate, refuză repararea prejudiciului considerat indirect. Distincția dintre prejudiciul direct și cel indirect poate fi ilustrată prin exemplul dat de ilustrul savant francez Pothier, citat de mai mulți autori [11], în care un locatar este lipsit de posesia unui imobil pe care acesta

il utilizează pentru afacerea sa. În acest caz, s-a statuat că locatarul este ținut să-l despăgubească pe locatar nu numai pentru cheltuielile cauzate de mutarea într-un alt local și plata chiriei, dar, într-o anumită măsură, și pentru pierderea clientelei, în cazul în care locatarul nu reușește să găsească un alt imobil potrivit în zona în care își desfășoară activitatea sa comercială.

Uneori, caracterul indirect al prejudiciului este determinat de anumiți factori specifici, cum ar fi faptul că prejudiciul este cauzat prin concursul diferitelor evenimente, printre care și o cauză străină. Este elocvent în acest sens cazul naufragiului *Lamorcière*, în care o navă în stare defectuoasă a nimerit într-o „furtună excepțională”, care a provocat moartea a numeroși pasageri. În hotărârea sa, instanța de judecată a statuat că prejudiciul a fost cauzat în mărime de 4/5 de furtună, iar în mărime de 1/5 – de starea defectuoasă a navei, transportatorul maritim fiind obligat la plata daunelor-interese în proporția respectivă [12].

De asemenea, este necesar a remarca că, atunci când prejudiciul este rezultatul concursului mai multor evenimente, jurisprudența franceză reține în calitate de cauze juridice numai acele evenimente care au jucat un rol preponderent în realizarea prejudiciului.

În dreptul german este consacrată teoria *cauzalității adecvate*; aceasta se traduce prin regula, potrivit căreia poate fi reparat numai prejudiciul rezultând dintr-un act care, conform cursului normal al lucrurilor, a mărit în mod obiectiv și semnificativ probabilitatea survenirii prejudiciului. Instanța de judecată va face aprecierea respectivă în raport cu ceea ce ar face un „expert observator” la momentul survenirii prejudiciului, ținând cont de toate împrejurările relevante cunoscute de acesta, inclusiv cunoștințele lui speciale [13].

Spre deosebire de dreptul francez și de common law, în dreptul german nu se aplică principiul previzibilității prejudiciului (*previsibilité* – fr., *foreseeability* – engl.). Astfel, în cazul în care vânzătorul unui imobil nu l-a transmis în termenul convenit cumpărătorului și, ca rezultat, ultimul nu a putut accepta o ofertă excepțional de profitabilă din partea unui terț pentru achiziționarea acestui imobil, vânzătorul este responsabil pentru pierderea profitului pe care l-ar fi obținut cumpărătorul din revânzarea imobilului. Această soluție diferă de cele adoptate de dreptul francez și de cel anglo-american, în care debitorul ar fi îndreptățit să recupereze cel mult profitul normal ce ar rezulta din tranzacție, dar nu și „profitul excepțional” ratat, acesta fiind considerat ca imprevizibil. Conceptul dreptului german reiese din premisa că, dacă prejudiciul dat satisface criteriul *cauzalității adecvate*, debitorul va fi responsabil pentru întregul prejudiciu suferit de creditor [14].

Aplicarea teoriei cauzalității adecvate și nerecunoașterea principiului previzibilității deseori au ca efect protejarea insuficientă a intereselor debitorului. Pentru a atenua acest efect, în dreptul german se aplică și o altă teorie, numită *teoria scopului regulii*. În contextul dreptului contractelor, această teorie se traduce prin interpretarea contractului, din care rezultă răspunderea, în vederea stabilirii „scopului și intenției” unei părți comunicate celeilalte părți. Aplicarea teoriei scopului contractului are ca efect echilibrarea protecției intereselor ambelor părți, însă se pare că instanțele de judecată germane dau preferință teoriei cauzalității adecvate [15].

În dreptul anglo-american, în calitate de condiție a răspunderii contractuale este reținută previzibilitatea prejudiciului și nu caracterul direct al acestuia. În practică apar probleme, în special în cazurile în care există un factor exterior, altul decât încălcarea comisă de debitor, care a cauzat sau a contribuit la cauzarea prejudiciului. În asemenea cazuri, instanțele de judecată din țările common law aplică criteriul previzibilității, fără a face careva referințe la caracterul direct al prejudiciului. Chiar dacă factorul exterior a cauzat sau a mărit prejudiciul, partea recalcitrantă va vi ținută responsabilă pentru fapta sa, dacă factorul în cauză a fost prevăzut de ea [16]. În acest sens, într-o speță (*Heskell versus Continental Express Ltd.*) s-a statuat că „dacă încălcarea contractului constituie una din două cauze, ambele operând în comun și ambele având o eficacitate egală..., acest fapt este suficient pentru a pronunța hotărârea privind acordarea daunelor-interese” [17].

Problema de a ști dacă prejudiciul invocat trebuie să dea dreptul la daune-interese s-a pus și în cauza *Monarch Steamship Co., Ltd. versus Karlshamns Oljefabriker (A. B.)*. O navă britanică a fost închiriată în baza unui contract de navlosire în aprilie 1939 pentru a transporta o marfă din Japonia în Suedia. Sosirea navei în Suedia a fost preconizată pentru luna iulie, însă din cauza stării defectuoase a navei (*unseaworthness*), aceasta a sosit în Suedia doar în septembrie. Și deoarece s-a început războiul, autoritățile britanice au deturnat nava în portul Glasgow, interzicând navigarea spre Suedia. Societatea suedeză a fost nevoită să transporte încărcătura cu o altă navă, sub pavilion neutru, și a cerut daune-interese pentru recuperarea cheltuielilor cauzate prin transbordarea mărfii. Camera Lorzilor a satisfăcut cererea, cu toate că starea defectuoasă a navei nu a fost unica cauză a prejudiciului. Instanța a considerat că prejudiciul suferit de societatea suedeză nu este o consecință prea îndepărtată (*too remote*) a stării defectuoase a navei. Pe de altă parte, la momentul încheierii contractului, părțile au putut să prevadă în mod rezonabil declanșarea războiului și instituirea embargoului [18].

În CVIM (art.74), PDEC (art. 9.501(1)) și PU (art.7.4.2(1)) necesitatea existenței legăturii de cauzalitate rezultă din formulările, potrivit cărora este reparabil prejudiciul care constituie „rezultatul”, „consecința” neexecutării (încălcării) contractului. Limitându-se la formulările date, instrumentele analizate nu conțin careva prevederi referitoare la întinderea acestei legături, lăsând deschisă calea pentru interpretare.

La domeniul legăturii de cauzalitate existente între neexecutarea contractului și prejudiciu se atribuie și regula privind limitarea prejudiciului (*mitigation of damages*), avându-și originea în dreptul anglo-american, care impune victimei neexecutării contractului obligația de a lua toate măsurile rezonabile pentru a limita, a atenua prejudiciul cauzat prin neexecutare. Obligația de a limita prejudiciul de bazează pe principiul bunei-credințe; creditorul lezat nu este în drept să privească pasiv situația care se deteriorează, ci trebuie să întreprindă acțiuni în vederea atenuării prejudiciului. În afară de common law, regula enunțată a fost consacrată și în alte sisteme juridice și în instrumentele de drept uniform, influențând pe larg uzanțele comerciale internaționale.

Regula dată se atașează la problematica legăturii de cauzalitate prin aceea că impune de a reține printre prejudiciile, a căror reparare poate fi cerută, doar acelea care constituie consecința necesară a încălcării comise de către debitor, fiind excluse prejudiciile ce rezultă din fapta sau omisiunea creditorului. Neexecutarea contractului nu poate fi considerată în calitate de cauză juridică a prejudiciului, dacă creditorul a putut să-l modereze, adoptând un comportament rezonabil [19].

În *common law* s-au cristalizat trei reguli principale în ceea ce privește *mitigation of damages* [20].

1) Prima și cea mai importantă regulă este că partea lezată este obligată să ia toate măsurile rezonabile pentru a limita prejudiciul cauzat de cealaltă parte și nu este în drept să pretindă la daune-interese pentru acele pierderi pe care le-ar fi putut evita dar nu ar făcut acest lucru. Altfel spus, partea lezată nu este îndreptățită să recupereze pierderile care au putut fi evitate.

2) A doua regulă rezultă din prima și stabilește că, dacă partea lezată a luat măsurile rezonabile pentru limitarea prejudiciului cauzat de cocontractant, ea este îndreptățită la recuperarea pierderilor astfel suferite, chiar dacă aceste măsuri au fost fără succes sau de fapt au adus la mărirea prejudiciului.

3) A treia regulă constă în aceea că, atunci când partea lezată a luat măsurile rezonabile pentru limitarea prejudiciului și aceste măsuri au avut succes, cealaltă parte va fi responsabilă numai pentru prejudiciul astfel redus. Partea lezată poate recupera doar prejudiciul efectiv cauzat și nu este în drept să ceară repararea prejudiciului evitat. De exemplu, dacă vânzătorul livrează marfă defectuoasă și cumpărătorul, încheind un contract de substituție la un preț mai favorabil, obține astfel beneficiu din acesta, suma acestui beneficiu va fi dedusă din suma daunelor-interese pe care o va plăti vânzătorul pentru a repara cheltuielile cumpărătorului rezultând din contractul de substituție.

În *dreptul german*, regula privind limitarea prejudiciului rezultă din prevederile §254 C.civ. german, care stabilește că obligația debitorului de reparare a prejudiciului depinde de faptul dacă victima a omis să-l avizeze pe debitor despre un prejudiciu excepțional de ridicat sau a omis să evite sau să micșoreze prejudiciul.

În *dreptul francez* nu există dispoziții exprese privind obligația creditorului de a limita prejudiciul. Cât privește jurisprudența, instanțele judecătorești franceze ezită să-l sancționeze pe creditor pentru faptul de a nu lua măsuri în vederea moderării prejudiciului, deși o serie de hotărâri în acest sens deja au fost emise [21]. Iar în doctrină obligația creditorului de a modera prejudiciul a fost fundamentat pe principiul executării cu bună-credință a convențiilor (art.1134 alin. 3 C.civ. francez) [22].

Obligația de limitare a prejudiciului și consecințele nerespectării ei de către partea victimă a încălcării contractului sunt stipulate în mod explicit în art.77 CVIM: „Partea care invocă încălcarea contractului trebuie să ia măsurile rezonabile, ținând cont de împrejurări, pentru a limita pierderea, inclusiv câștigul ratat rezultând din încălcare. Dacă ea neglijează s-o facă, partea care a comis încălcarea poate cere o reducere a daunelor-interese egală cu suma pierderii care trebuia să fie evitată”. Urmând exemplul CVIM, PDEC și PU au stabilit că debitorul nu poartă răspundere pentru prejudiciu în măsura în care acesta putea fi redus prin mijloace rezonabile și precizează că creditorul poate recupera cheltuielile rezonabile ocazionate în vederea atenuării prejudiciului (9.504 PDEC; art.7.4.8 PU).

Obligația creditorului de a limita prejudiciul este pe larg recunoscută în jurisprudența arbitrală internațională. Un caz tipic de aplicare a regulii analizate este obligația creditorului de a proceda la un contract de înlocuire. Atunci când prețurile pe piață sunt în creștere, creditorul care omite să procure într-un termen rezonabil marfa de înlocuire nu va putea cere întreaga diferență între prețul convenit și prețul de pe piață, dacă prețul (mai scăzut)

al mărfii de înlocuire i-ar fi permis să evite cheltuielile suplimentare. Dacă, în schimb, creditorul încheie efectiv un contract de înlocuire, el va fi îndreptățit să recupereze diferența dintre prețul mărfii de înlocuire și prețul convenit, chiar dacă contractul de înlocuire a fost încheiat la un preț mai înalt decât cel de pe piață. Acest mecanism se bazează pe comportamentul ipotetic rezonabil al unui creditor de bună-credință [23].

Referințe:

1. David R., Pugsley D. Les contrats en droit anglais. 2e édition. - Paris: LGDJ, 1985, p.334.
2. Errante E. Le droit anglo-américain des contrats (arrêts et commentaires). - Paris: LGDJ, 1995, p.336.
3. Larroumet Ch. Droit civil. Les obligations. Le contrat. T.III, 5 édition. - Paris: Economica, 2003, p.719.
4. Eberhard S. Les sanctions de l'inexécution du contrat et les Principes UNIDROIT. - Lausanne: CEDIDAC, 2005, p.204.
5. Eberhard S. Op. cit., p.205.
6. Larroumet Ch. Op. cit., p.729-730.
7. McKendrick E. Contract law. Text, cases, materials. - New-York: Oxford University Press, 2003, p.1058-1061.
8. McKendrick. Op. cit., p.1061-1065.
9. David R., Pugsley D. Op. cit., p.326.
10. Mazeaud H., Mazeaud L., Mazeaud J., Chabas F. Leçons de droit civil. T.II / premier volume. Obligations, théorie generale, 9e édition. - Paris: Montchrestien, 1998, p.653.
11. Viney G., Jourdain P. Traité de droit civil. Les conditions de la responsabilité / Sous la direction de J. Ghestin, 2 édition. - Paris: LGDJ, 1998, p.151-166.
12. Treitel G.H. Remedies for breach of contract, a comparative account. - New-York: Oxford University Press, 1988, p.165.
13. Mazeaud H., Mazeaud L., Mazeaud J., Chabas F. Op. cit., p.667-668.
14. Marsh P.D.V. Comparative Contract Law: England, France, Germany. - Gower Publishing, Hampshire, 1994, p.341-342.
15. Treitel G.H., Op. cit., p.167.
16. Ibidem, p.166-167.
17. Ibidem, p.153.
18. Ibidem, p.154.
19. David R., Pugsley D. Op. cit., p.332.
20. Laithier Y.-M. Etude comparative des sanctions de l'inexécution du contrat. - Paris: LGDJ, 2004, p.442.
21. McGregor H. The law of damages. The common law library. Number 9. - London: Sweet & Maxwell, 1997, p.185 și urm.; Chitty on Contracts. Vol.I. General Principles, 29th edition. - London: Sweet & Maxwell, 1994, p.1242-1251.
22. De Lamberterie I., Rouhette G., Tallon D. Les Principes du droit européen du contrat: l'exécution, l'inexécution et ses suites. La documentation Française. - Paris, 1997, p.249-250.
23. Fontaine M. Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelle: synthese et perspectives În: Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé / Sous la direction de M. Fontaine et G. Viney. - Bruxelles: Bruylant; - Paris: LGDJ, 2001, p.1019-1097; Laithier Y.-M. Op. cit., p.445-446.

Prezentat la 28.03.2007